

PO ZASEDANJU V BANDUNGU

Kitajci so se otresli odvisnosti od Moskve

„Kitajsko ljudstvo ne želi vojne z Združenimi državami,“ — je izjavil Ču En Laj - Prebujenje azijskih in afriških narodov

Na zasedanju azijskih in afriških držav v Bandungu je zastopnik komunistične Kitajske Ču En Laj stavil Ameriki ponudbo, ki je v mednarodnem svetu učinkovala kakor bomba.

Vsi vemo, kakšna sovražna napetost vlada zaradi Formoze že delj časa med Združenimi državami in Kitajsko. Eisenhower je poslal v tamkajšnje vode ameriško vojno mornarico in letalstvo z nalogo, da s silo odbijeta vsak komunistični napad na Formozo. To je naredil zavoljo tega, ker so rdeči Kitajci izjavili, da se hočejo za vsako ceno polastiti otočja ter od tam pregnati Šekove nacionaliste. Pred Združenimi narodi se o zadevi sploh niso hoteli pogajati. Formoza — so rekli — je sestaven del Kitajske in Amerikanci imajo le eno dolžnost: da se iz teh tujih krajev takoj umaknejo ter se ne mešajo več v kitajske notranje razmere.

Kitajska vlada — je Ču En Laj poudarjal pred vsem svetom — se ne boji ameriških groženj in se tudi vojne ne plaši, kadar gre za narodno svobodo in neodvisnost. Večkrat se je zdelo, da na Daljnem vzhodu lahko vsak čas izbruhne vojna.

Sedaj je pa Ču En Laj naenkrat izjavil, da «kitajsko ljudstvo ne želi vojne z Združenimi državami» in njegova vlada je pripravljena se z Ameriko mirno poravnati o vseh spornih vprašanjih Vzhodne Azije, zlasti seve glede Formoze.

VOJNA NEVARNOST SE ODMIKA

To nenadno spremembo v kitajski zunanji politiki si ljudje na različne načine razlagajo. Nekateri trde, da gre za novo, dobro premišljeno taktiko vsetovnega komunizma.

Kakor je Sovjetska zveza s svojim velikodušnim ravnanjem z Avstrijo samo na videz popustila, v resnici pa nadaljuje svojo dosedanje politiko, samo z drugimi sredstvi, tako približno je sedaj naredila Kitajska z Ameriko in Veliko Britanijo. Ču En Laj je namreč v Bandungu ponudil tudi Angležem sporazum in predlagal, naj bi se med obema državama sklenila pogodba o nenapadanju.

Mogoče je res vse gola taktika in Ču En Laj res dela dogovorno s Sovjetsko zvezo. Vendar to niti najmanj ne zmanjšuje važnosti njegovega koraka: poglobitno je, da se je komunistična Kitajska izjavila za mirno poravnavo vseh obstoječih sporov. Mao Tse Tung se odpoveduje sili kot sredstvu politike. Kitajske narodne koristi hoče braniti in uresničiti s pogajanjem, kakor predpisuje listina Organizacije Združenih narodov. Ali se je za to odločil iz gole taktike ali pa, ker je v to prisiljen, je postranskega pomena. Tudi

ni važno, ali je ravnal sporazumno z Moskvo. Važno je samo, da je do tega sklepa prišel, kajti z njim se je nevarnost nove svetovne vojne znatno odmaknila in milijoni delovnih ljudi v svetu so te dni veseleje zadihali.

MAO IN SOVJETSKA ZVEZA

Za premnoge je pa nova zunanja politika Mao Tse Tunga dokaz, da so se Kitajci popolnoma otresli odvisnosti od Moskve.

Čeprav je Mao pravoveren komunist, njegovi odnosi s Stalinom niso bili vedno najboljše. Znano je, da je bil Stalin dolgo časa mnenja, da je na Kitajskem komunistična revolucija nemogoča. Od Mao Tse Tunga je zahteval, naj razpusti svoje vojaške edinice ter se podredi Čang Kaj Šeku. Ravno tako kakor je zahteval od Tita, da se sporazume z vlado kralja Petra v Londonu.

Mao je proti Stalinovi volji izvedel komunistično revolucijo na Kitajskem. Ko se je njegovo gibanje z nezadržno silo širilo, ga je Stalin skušal vsaj obdržati pod svojim čim večjim nadzorstvom. L. 1945 je poskrbel, da je gospodar Mandžurije, ki so jo Rusi zasedli, postal Lilisan. Ta kitajski komunist je prišel na oblast, čeprav je bil smrtni sovražnik Mao Tse Tunga. Mandžurijo je upravljal po navodilih iz Kremlja in se ni nič

menil za Maove ukaze. Mandžurija je bila tedaj dejansko ruska pokrajina.

Po popolni Maovi zmagi l. 1949 se je Lilisan moral seveda umakniti in je odpotoval v Sovjetsko zvezo.

Namesto njega je prevzel upravo Mandžurije Kao Kang. Ta je bil član osrednjega vodstva kitajske komunistične stranke in v njem so videli enega izmed možnih naslednikov Mao Tse Tunga. Tudi Kao Kang je bil vdan Stalinu in postal s časom zastopnik ruske politike na Kitajskem.

Zahteval je, naj se socialna revolucija na Kitajskem izvrši strogo po vzorcu Sovjetske zveze. Spomladi 1952 je imel govor, v katerem je postavil stranki dve nalogi: najprej mora takoj izvesti korenit prevrat v kmetijstvu in se držati pri tem Stalinove petletke iz leta 1929. Zemlja naj se podžavi in spremeni v kolhoze. Če se kmetje upirajo, jih je treba ukloniti s silo.

Druga naloga stranke je, da takoj meščanstvo uniči ter ga kot razred izbriše iz kitajske družbe.

Ljudi, ki se s tem ne strinjajo, je označil za »nekomunistične in stranki sovražne elemente« in pri tem cikal na Mao Tse Tunga ter mu tako javno napovedal boj.

Borba za kmečko dušo

Mao se s tem programom ni strinjal. Mor da ravno zaradi tega, ker je kmečki sin in so ga kmetje spravili na oblast.

Njihov položaj je bil pred revolucijo zares obupen. Po številkah, ki so jih sestavili l. 1927 sami Čang Kaj Šekovi nacionalisti, je 75 odstotkov kitajskega prebivalstva posedovala tedaj samo 6 odstotkov kmečke zemlje. Štiri petine vseh njiv so bile last veleposestnikov. Ti so jih dali obdelovati najemnikom ter jim za to ponekod odstopili manj ko eno tretjino pridelkov.

To in ne tuja propaganda je vzrok, da je Mao Tse Tung zmagal.

Ko je prišel na oblast, ni maral posnemati Stalina. Protivilo se mu je, da bo najprej zemljo dal kmetom, a jih malo zatem razlastil in podvrgel državi. Sodil je, da na Kitajskem za skupno obdelovanje zemlje v velikih kolektivnih veleposestvih niso dani pogoji: manjkajo prepotrebni stroji in ljudstvo za tako obratovanje ni še dovolj izobraženo.

Zato se je uprl nasilnemu ustanavljanju kolhozov. Kmetje naj ostanejo lastniki zemlje, ki jo obdelujejo. Zadovoljil se je s tem, da je za sedaj začel širiti zadružništvo. Nje-

gov program je zelo zmeren. Pekinška vlada uvaja na deželi razne vrste zadrug, ki so na nekomunističnem zapadu že davno vpeljane. To je po Maovem mnenju edina pot, ki vodi polagoma, toda varno in brez nasilja v socializem.

Ravno tako je bil Mao nasproten, da bi se vsi podjetniki čez noč razlastili ter industrija in trgovina na mah podžavili. Bal se je, da bi podjetja pod vodstvom državnih uradnikov nazadovala. Zato je vladi prijazne industrijalce in trgovce pustil pri miru in se zadovoljil s strogim nadzorstvom države nad gospodarskim življenjem. Imovite sloje je rajše prijel pri davkih in jih prisilil, da služijo ciljem narodne skupnosti.

S svojo zmerno in previdno politiko je seveda prišel v čedalje ostrejšo nasprotje s Kao Kangom in z njegovimi pristaši. Začela se je brezobzirna borba, ki se je morala končati s popolnim porazom enega ali drugega. Kao Kang se je čutil močnega, ker je imel na svoji strani Stalina in tudi precejšnje število kitajskih generalov. Njegov načrt je bil, da pridobi zase vojsko in se z njeno pomočjo polasti oblasti.

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

SOVRAŽNA TABORA SE PRIBLIŽUJETA

Po dolgi dobi ostre napetosti se kažejo prva znamenja, da žele komunisti in zapadnjaki spet sestati k mizi in se pogajati.

Najprej se bodo skoro gotovo zedinili glede Avstrije in najbrž že maja podpisali z njo mirovno pogodbo.

V ponedeljek so pa zapadnjaki izjavili, da so pripravljene se nato razgovarjati s Sovjetsko zvezo tudi v Nemčiji in sploh o položaju v Evropi. Že junija naj bi se sestali na Dunaju, v Londonu ali kakih drugih prestolnicah zunanji ministri ter gledali, da se sporazumejo.

Šele če bi bil ta sestanek zares uspešen, bi se zbrali jeseni načelniki vlad Eisenhower, Eden, Faure in Bulganin k razgovoru o svetovnem položaju. Pogajali bi se tudi o razorožitvi, posebno o nadzorstvu nad atomskim orožjem in o utrjevanju miru v svetu.

Dober znak je tudi, da je zunanji minister Dulles odgovoril nekam ugodno na ponudbo Ču En Laja. Dal je razumeti, da je Amerika voljna se pogajati s kitajskimi komunisti.

KAJ BI DALA PROSTA CONA

Prof. Giorgio Bonifacio je izračunal, kakšne koristi bi imelo naše prebivalstvo, če bi Italija proglasila tržaško ozemlje za prosto cono, kjer bi se ne pobirale carine.

Cena sladkorja in čaja bi padla za 65 odstotkov, soli, cigaret in električnih priprav za 60 %, kave, vina, čokolade in kakava na polovico; za več ko eno tretjino bi se znižala cena angleškemu suknu, pivu, ameriškim čevljem, raznim mesnim konzervam, mleku v prahu, popru, siru, svežim ribam iz tujine itd.

Prebivalstvo ozemlja bi prihranilo letno od 11 do 16 milijard lir, za vsakega člana družine približno 4000 lir na mesec. Družina, ki prejema danes 50.000 lir mesečne plače, bi živela tako, kakor da so se prejemki povišali na 65.000.

Tržačani že vedo, zakaj tako odločno zahtevajo prosto cono.

AURIOL V LJUBLJANI

Bivši predsednik francoske republike Vincent Auriol je obiskal Ljubljano, da se udeleži običnega zbora Zveze borcev Jugoslavije

RAK — BOLEZEN STOLETJA

V Londonu so objavili številke, iz katerih izhaja, da je leta 1954 umrlo na Anglešken od raka nad 47 tisoč moških in 42 tisoč 780 žensk. Visoke številke so vzbudile v državi pravi preplah. Istočasno je umrljivost zaradi tuberkuloze padla za 65 odstotkov. Jetika ni več tako nevarna, kakor je bila nekoč

LEPA VZGOJA

Kakor drugod tako so tudi v Rimu slovesno obhajali 10. obletnico osvoboditve. Ko je župan začel svoj slavnostni govor, so fašistični svetovalci zapustili dvorano in nato se je iz njih praznih sedežev dvignil neznošen smrad.

Pod klopmi je ležala razbita steklenka. Smrad je bil tak, da se je ljudem obračal žlodec in so si vsi tiščali nos z robci.

Taki so politični razlogi, ki se jih poslu-

žujejo fašisti. Od te kulture se Slovenci res lahko učimo.

TAKA JE MEŠČANSKA VOJNA

Rimski fašistični dnevnik Il Secolo d'Italia je bil zelo nasproten proslavljanju 10. obletnice osvoboditve. Zato nimamo — pravi list — nobenega vzroka. Saj je ob prevratu bilo v samem mestu Bologni umorjenih ali brez sledu izginilo 1278 naših tovarišev.

In med te ni štetih 20 zajetih toskanskih fašistov, ki so jih predali nekdanji splošni bolnici, iz katere se niso nikoli več vrnili. Ko so pred nekaj meseci delavci kopali v dnu zgradbe, so našli v greznicah stranišč na desetine mrtvaških glav in odsekanih udov. Že prej so v nekem kanalu odkrili mrliča, stlačene v vreče, polne skal.

Teh grozot niso zagrešili slovanski barbari, marveč visoko omikani Italijani v napredni Bologni. O njih je italijanski tisk dolej molčal. Bog obvari, da bi kaj sličnega odkrili v naših krajih. Kaj bi pisal Piccolo, kako blatil ves naš narod!

Mi pa ne bomo zaradi teh dogodkov nikoli označili Italijanov za nekulturno ljudstvo divjakov. Mi vemo, da so to pač žalostni sadovi revolucije in meščanske vojne in posledica vnebovpijočih krivic, ki jih fašizem dela prebivalstvu.

PROFESORJI STAVKAJO

V Trstu in republikli so stopili srednješkolski profesorji v stavko, ki bo trajala 4 dni, to je do 2. maja. Zahtevajo novo ureditev službenega položaja in zboljšanje plač.

Slovenski profesorji v Trstu so se priključili italijanskim tovarišem in solidarno z njimi stavkali en dan. To so storili v upanju, da bodo prihodnjic tudi Italijani podpirali zahteve slovenske šole.

V tem upanju se naši profesorji najbrž varajo.

ČUDO TEHNIKE

Turška vlada je naročila nemški tovarni Krupp, naj zgradi most preko Bospora. To je morska ožina pri Carigradu. Most, ki bo vezal evropsko z azijsko zemljino, bo pol-

drugi kilometer dolg in 65 metrov visok. Pod njim bodo lahko pluli največji parniki.

OTROŠKA PARALIZA

Zdravilo proti otroški paralizi, ki ga je iznašel Amerikanec dr. Salk, se že v velikih množinah uporablja. V Združenih državah bodo cepili z njim nad 9 milijonov šolskih otrok. Izvažajo ga tudi v inozemstvo. V Nemčiji in Franciji bodo cepili 45.000 otrok. Cepivo prihaja tudi že v Italijo in stane 6000 lir.

ZEMLJA SE TRESE

Potresi postajajo že nekaj let posebno na pomlad bolj pogosti. Zadnji potres je bil v Grčiji ob egejski obali, kjer je v mestu Volos bilo porušenih preko tisoč hiš.

Tudi z dveh drugih koncev sveta poročajo o nihanju zemeljske skorje. To je bilo na Filipinskih otokih. Večje škode ni bilo, a učejni se boje, da je to le uvod v hujše katastrofe. V južnoameriški državi Čile je pa zaradi podmorskega potresa morje valovilo proti obali in odplavljalo hiše in vrtove.

TOLAŽBA ZA DEŽ

V Nemčiji posluje že od predlanskega leta poseben zavod, ki zavaruje letovišcarje proti slabemu vremenu. Če dežuje in ne moreš na izlet ali kopanje, ti izplačajo nekaj stotakov, da nisi preveč žalosten. Ta zavarovalnica bo od 1. junija dalje poslovala tudi v Italiji v pokrajinah severno od Pada.

LE ENO JE MANJKALO

V Parizu je prejšnji teden ustrelil sebe in ženo Artur Lopez, milijardar iz Južne Amerike. Njegova last so bila bogata ležišča fosfata in solitra, imel je palače v Londonu, bajne vile ob Sinji obali Francije in dva lapa otočiča.

Kaj mu je manjkalo? Vse, zakaj žena se je hotela ločiti. Imel je vse razen ljubečega srca poleg sebe.

KDO BO PREDSEDNIK?

Do izvolitve novega poglavarja države manjka samo še 24 ur, a italijanske stranke se še zmerom niso mogle zediniti, koga bi izbrale. Seelba je izjavil, da predsednik republike ne sme biti demokristjan in tako je stranka predlagala neodvisnega Mezagoro, ki je predsednik senata.

To je udarec proti Gronchiju.

Nastop fašističnih divjakov

V ponedeljek, 25. aprila, so praznovali tudi v Trstu 10. obletnico splošne ljudske vstaje proti fašistom in nacistom v Italiji.

Ferruccio Parri, voditelj tedanjih partizanov in predsednik prve protifašistične italijanske vlade, je govoril v kinematografski dvorani Nazionale v ulici XX. Septembra. Ideali svobode in demokracije, za katere smo se pred 10 leti borili — je rekel — na žalost niso še uresničeni. Fašizem dviga v Italiji spet glavo. Zato je potrebno, da se njegovi nasprotniki tudi danes združijo in kot nekoč proti njemu borijo.

Kako pravilno je govoril, so dokazali fašisti sami s svojim obnašanjem ta dan v Trstu. Prireditev so motili in vpili: »Živio Duce! Smrt ščavom!« Oddelki policije so preprečili večje neredne.

Huje je pa bilo na Glavnem trgu. Ko se je končalo spominsko zborovanje v bližnjem gledališču Verdi, so fašistični pobalini začeli

dejansko napadati udeležence. Pograbili so stolice in mize v bližnji kavarni Specchi ter z njimi šli na občinstvo. Napadli so tudi Furlane, misleč, da je njihov jezik — slovenski. Tudi tu so morali nastopiti oddelki policije. Poslužili so se med drugim brizgalk ter z njimi pošteno škropili po ljudeh. Zgodilo se je, da so policisti pomotoma krepko brizgali tudi po policistih v civilnih oblekah pod stebriščem prefekture.

Pretepe in nemire so fašisti izzvali tudi v številnih mestih republike. Njihovo obnašanje vzbuja gnus v vseh poštenih in miroljubnih ljudeh.

Iz tega vidimo, kaj bi čakalo nas in italijansko ljudstvo, če bi zmagali nekdanji črnosrajčniki. Mi bi padli spet v suženjstvo in barbarstvo. Bog obvari nas in Italijo tolike sramote. Tem bolj moramo obsojati razne Bartolije in tovariše, ki s svojo narodno zaigranostjo nehote utirajo pot fašizmu.

Kitajci so se otresli odvisnosti iz Moskve

Nadaljevanje s 1. strani

PORAZ RUSKE SMERI

Toda Mao Tse Tung je bil spretnejši od Kao Kanga. Posrečilo se mu je privabiti svojega tekmeča iz Mandžurije v Peking in ga popolnoma osamiti. Dne 31. marca je stranka Kao Kanga naposled obsodila in izključila iz svoje srede. Izbčeneec je nato izvršil samomor.

Moskva ni bila dovolj močna, da prepreči padeč Kao Kanga. Medtem je bil umrl vse-mogočni Stalin in njegovi dediči so imeli dovolj skrbi s tem, kako bi se iznebili Malenkova.

Mao Tse Tung je te okolnosti izkoristil, da obračuna z levičarsko opozicijo v stranki. Zanimivo je, da je na Kitajskem zmagala zmerna struja ravno v trenutku, ko je v Rusiji prišel na oblast Hruščev, ki zastopa nasprotno smer. Malenkova so vrgli, češ da je preveč popustljiv in premalo revolucionaren.

Že iz tega se vidi, da se bo komunizem na Kitajskem razvijal drugače kakor v Sovjetski zvezi. Mao bo ubral svoja pota in ne bo posnemal Stalina. Kakšno smer bo izbral, je danes težko prerokovati.

Jasno je danes samo to, da se je s smrtjo Kao Kanga in z uničenjem njegove skupine, ki je nihče ne more več preprečiti, Mao otresel vsake odvisnosti od Rusije ter postavil na lastne noge.

Odslej bo tako v notranji kakor v zunanji politiki ravnal popolnoma svobodno in neodvisno. Ponudba, ki jo je v Bandungu stavil Ameriki in Veliki Britaniji, je po mnenju mnogih prvi samostojni nastop kitajskih komunistov.

Vse to je bilo neizogibno. Kitajska je namreč preogromna dežela, da bi mogla biti komurkoli podložniška država. Saj šteje več ko pol milijarde prebivalcev in njen prirodni prirastek znaša 4 do 5 milijonov na leto.

Razen tega ne smemo nikdar pozabiti, da je druga svetovna vojna prinesla pravo revolucijo med azijske in afriške narode. Zbudili so se k samozavesti in hočejo biti belcem v vsem enakopravni. O svoji usodi hočejo sami odločati ter imeti delež pri vodstvu svetovne politike.

To je velik zgodovinski dogodek, s katerim morajo velesile in seveda tudi Sovjetska zveza računati, če hočejo prihraniti človeštvo bridka razočaranja in krvave homatije.

Albert Einstein - genij naše dobe

Dne 18. aprila zjutraj je umrl v ameriškem mestu Princetownu največji učenjak našega stoletja fizik Albert Einstein.

Njegov pomen za razvoj znanosti primerja svetovno časopisje z važnostjo Galileja, Kopernika, Newtona in podobnih, ki so prodrl v tajne vsemirja in v bistvo vesoljstva.

Einstein se je rodil v nemškem mestu Ulm leta 1879. Težka so mu bila mlada leta, ker je očetova elektrotehnična trgovina šla slabo. Fant je v slabih razmerah tudi težko študiral na gimnaziji. V fiziki, katere moderni oče je danes, ni uspeval dobro. Težave življenja so učenjaka privedle v Zürich v Švico, kjer je dvajsetletni fant z odliko dosegel doktorsko čast iz fizike. Prvo službo je imel pri uradu za patente. Ko je pregledoval račune drugih, je tudi sam začel razmišljati in pisati znanstvene knjige. Že leta 1922 je prejel Nobelovo nagrado za razpravo o elektromagnetizmu in težnosti zemlje. Svet je spoznal veličino skromnega duha.

Klicali so ga za profesorja v Zürich, Prago in Berlin. Ko je Hitler, bivši sobni pleskar, začel preganjati Žide, se je učenjak moral zateči v Ameriko. Tu je dobil mesto vseučiliškega profesorja. V mestu Princetownu je imel svoj zavod, od koder so šle v svet znanstvene razprave, ki so popolnoma spremenile dotedanje naziranje o sestavi vesoljstva. Tu je ustanovitelj relativnostne teorije, nauka o štirih dimenzijah in je oče atomske znanosti. Že samo to zadostuje, da ga prištevajo med največje duhove vseh vekov.

Med drugim je napisal tudi knjigo »Čemu vojna«. V njej je povedal, da je odkril atomsko silo, toda ne za bombe, kajti če pride do tretje svetovne vojne, bo svet uničen.

Danes je ta silni duh mrtev. Žive pa njegova odkritja, ki bodo človeštvu v srečo ali pogubo — kakor jih bo znalo uporabljati.

NOVICE

DIVJA BRZINA

V Franciji so na progi Bordeaux-Hendaye stavili v promet poseben vlak, ki je dosegel največjo sedanjo brzino. S 3 težkimi vozovi je predirjal v eni uri 320 kilometrov. Prejšnji rekord na železnicah je znašal 243 kilometrov.

Tak brzovlak bi pridiral iz Trsta do Gorice v desetih minutah.

SMRTNI OBJEM

Blizu Beneventa je 7-letni Ludvik vlekel vodo iz globokega vodnjaka. Pa se je preveč nagnil in padel v globino. Osemletni bratec Aldo se je po vrvi takoj spustil na pomoč. Že je brata zagrabil za ovratnik, ko mu je spodrsnilo in sta oba izginila v vodovju. Trupli so povlekli ven, tesno objeti v bratskem objemu.

TOBAČNICA GOSPE KLARE LUCE

Ameriški veleposlanici v Rimu so Italijani lahko hvaležni. Kjerkoli more, jim pomagajo. Svojo hvaležnost ji izkazujejo na različne načine.

Tako je grof Zoppi, glavni tajnik zunanje-ga ministrstva, po podpisu londonskega sporazuma od 5. oktobra, nagovoril tajnico ge Klare, naj ji skrivaj izmakne zlato tobačnico. Vanjo so vdrali tržaški grb iz samih diamantov. Gospa Klara je bila veselo presenečena.

REVNI AVTOMOBILISTI

Te dni se je v Parizu okoli 150 tisoč oseb udeležilo protestnega zborovanja proti davčnemu sistemu. Mnogo trgovcev se je pripeljalo na starih, polomljenih avtomobilih, ki naj bi pričali o revščini, v katero je Francijo dovedlo krivično obdavčenje.

Zborovanja so se hoteli udeležiti tudi nekateri tržaški trgovci, a Pariz jim je bil preoddaljen.

TUJSKI PROMET

V preteklem letu je Italijo obiskalo vsega 9 milijonov 327 tisoč tujcev, to je za milijon 600 tisoč več ko l. 1953. To je bil za državo precejšen dohodek.

V Trst je prišlo od tega lani 37.654 potnikov; med njimi 9660 Avstrijcev in 7271 Amerikancev.

Če bi v ponedeljek ti tujci videli, kako fašisti razgrajajo po našem mestu, bi majali z glavo. Lepa propaganda za tujski promet!

STANOVANJSKA KRIZA

V Ankoni je neki podčastnik, ker ni mogel najti družini primerne stanovanja, iz obupa znorel. Poslanec Spalone je nekaj časa zatem vložil interpelacijo, v kateri sprašuje notranjega ministra, kako je mogel osebni tajnik prefekta v Pescari dobiti petsočno stanovanje, čeprav je samec.

Kaj bo Scelba odgovoril, ne vemo.

PARNIK NA ATOMSKI POGON

V ponedeljek je predsednik Eisenhower naznanil svetovni javnosti, da pripravlja Amerika trgovsko ladjo na atomski pogon, ki naj bi plula okoli sveta in pristala v lukah različnih dežel, da si jo ljudje ogledajo.

To naj bi bil dokaz, kako se atomska sila lahko uporabi za napredek človeštva in obenem, da Ameriko prešinja duh miroljubnosti

DRAGA OBRAMBA

Združene države Amerike se na vso moč trudijo, kako bi se zavarovale pred kakim presenečenjem. Vzdrž mejo postavile mrežo radarskih postaj, ki bi same od sebe javljale vsako približevanje sovražnikov. Sedaj hočejo 200 km od obale zgraditi še številne umetne otoke s takimi postajami. Na vsakem bo 30 mož posadke. En tak otok stane 1 milijon dolarjev.

Tudi za obrambo je potrebno mnogo denarja. Revne države se niti braniti ne morejo.

LAHKOMISELNI VOZAČI

V Zapadni Nemčiji je leta 1954 izgubilo v prometnih nesrečah življenje 12.000 ljudi. Vsak dan se je ubilo povprečno 33 oseb. Teže ali laže ranjenih jih je pa bilo 308.000.

Tega so krivi brezvestni vozači.

HOPSASAI

Policija je zaprla 68-letno staro mater Heleno Masirotti, doma iz Milana. Zakaj? Ker je vsa natreskana razgrajala v nočnem zabavišču ter hotela za vsako ceno na oder, da bi tam plesala pred občinstvom kot mlada, na pol oblečena deklica.

Bog daj norcem pamet!

DOBER ZAČETEK

V ameriški zvezni državi Utah so zaprli mladeniča, ker je ukradel biserno ovratnico. Preiskovalni sodnik ga je vprašal, čemu je to naredil. Z denarjem — je pojasnil fant — je nameraval odpreti detektivski urad, ki bi imel nalogo loviti — tatove. Sedaj so pa njegova ulovili.

DOBROSRČNI VLOMILCI

V Bruslju so vlomili v neko zlatarno in vse odnesli. Toda glej, naslednjega dne dobi lastnik obširno pismo, v katerem so bili vsi dokumenti o zavarovanju zoper vlome in je stala pripomba: »Vračamo priložene listine, da ne bi trpeli preveč škode. Vlomilci.«

Zares. prijazni zlikovci.

Dopisi s Tržaškega

OPČINE

V okviru proslav za 10. obletnico osvoboditve je mestna uprava med drugim sklenila postaviti na opensko strelišče spominsko ploščo in tako počastiti 71 talcev, ki so jih nacifašisti postrelili. Ploščo je odkril pretekli ponedeljek župan Bartoli.

Openci smo sicer zadovoljni, da se je občina končno spomnila žrtev vojnega divjanja. Vendar smo globoko razočarani, da je na plošči samo laški napis. Kljub temu da so bili ustreljeni talci povečini Slovenci in da so Opčine slovenska vas, ni tržaška občina smatrala za potrebno poskrbeti tudi slovenski napis.

Ko je v ponedeljek župan Bartoli prišel na Opčine, se je našel nekdo, ki je tržaškemu odličniku to povedal v obraz. Župan je najprej nekaj zamomljal in se nato izgovarjal, češ da je uradni jezik občine italijanščina. Dejal je tudi, da se mu zelo mudi, ker da ga čakajo še druge dolžnosti, in je odšel...

Naše ljudstvo ostro obsoja njegovo ravnanje, ki ga skuša hinavsko opravičevati z obstoječimi zakoni.

Ali se Bartoli ne zaveda, da so openski talci dali svoja življenja tudi zato, ker jim je fašizem prepovedoval rabo materinščine?

Openci zato odločno zahtevamo, naj se poskrbi tudi plošča s slovenskim napisom. Mnenja smo, da bomo le tako uradno potrdili upravičenost protifašistične borbe. Če se naša volja ne bo izpolnila, bomo upravičeno smatrali Bartolijevo proslavljanje fašistične gora za burko.

NABREŽINA

V ponedeljek, 25. t. m., je občinski svet slovesno obhajal desetletnico osvoboditve izpod fašističnega in nacističnega jarma.

Ob 9. uri se je v nabrežinski župni cerkvi brala maša zadušnica za padle. Ob 11. uri pa je bila v občinskem domu slavnostna seja občinskega sveta. Priložnostni govor je imel najprej župan Terčon, ki je poudaril velikanski pomen današnjega dne, ko italijanski narod praznuje zmago nad fašistično diktaturo. G. Terčon je dejal, da se Slovenci naše občine z vsem srcem pridružujejo temu slavju, saj je primorsko ljudstvo sorazmerno največ žrtvovalo v borbi proti krutemu fašističnemu režimu. Odpor se je začel že ko je prvi svetovni vojni, ko je Mussolinijeva Italija zatrla naše šole, razpustila vsa kulturna in športna društva ter uničila vse naše gospodarske organizacije. S tem je hotel fašizem zbrisati z zemeljske oble pol milijona Slovencev in Hrvatov, ki niso zagrešili nobene zločina, temveč le želeli ohraniti svoj narodni značaj. Začela se je najprej tiha, podtalna borba proti režimu, ki seveda ni štedil s protikuropi. Naše najboljše ljudi so zapirali, obsojali, streljali, mnoge izobražence pa prisilili, da so se zatekli v inozemstvo. V nekaj letih je primorsko ljudstvo ostalo tako rekoč golih rok.

Vendar naše ljudstvo ni klonilo. Ko se je Mussolini odločil za vojno ter skupno s svojim pajdašem Hitlerjem začel zavojevalni pohod proti drugim miroljubnim narodom, so se naši ljudje postavili na stran Pravice ter začeli z oboroženo vstajo. Tedaj, — je

poudaril župan Terčon — se nismo spraševali, kako si bomo uredili svoje povojno življenje, ker smo si zastavili za cilj, kako čimprej zrušiti fašizem in izvojevati si tako zaželjeno svobodo.

Na žalost moramo danes ugotoviti, da se naši cilji niso povsem uresničili, čeprav fašizma v Italiji ni več. G. Terčon je zaključil s pozivom, naj nova oblastva končno le najdejo način, da tu živčca naroda lahko živita v miru in medsebojnem sodelovanju. S tem se bomo najlepše oddolžili spomnu vseh naših številnih ljudi, ki so žrtvovali svoja življenja v zadnji vojni vihri.

Krajša govora sta imela tudi odbornik Vižintin in svetovalec Colja.

Po seji so se prisotni podali pred županstvo, kjer je župan odkril spominski ploščo. Padlih borcev so se svetovalci in občinstvo spomnili z enominutnim molkom.

Kakor vidimo, je proslava potekla slovesno, vendar so nekateri prisotni bili mnenja, da bi morala imeti širši značaj. Na proslavo bi bili lahko povabili svojce padlih, nabrežinsko godbo in pevske zборе, ki bi se prav gotovo vabilu zelo radi odzvali.

Skoraj neodpušljivo pa se nam zdi, da ni bilo ta dan na spomeniku na trgu niti cvetlice. Drugič bo treba te pomanjkljivosti odpraviti.

DOLINA

Desetletnico osvoboditve so v Dolini proslavili v ponedeljek, 25. t. m.

Ob 9. uri je bila v župni cerkvi maša zadušnica za padle in v dopoldanskih urah so predstavniki občine položili vence na vse spomenike padlih v dolinski občini. Popoldne je bila slavnostna seja občinskega sveta, na kateri je govoril župan Lovriha. Svetovalci so sklenili, vzidati spominsko ploščo na novem občinskem domu, ki ga sedaj gradijo in bo jeseni dokončan. Slovenska in italijanska osnovna šola pri Domju se bo odslej imenovala šola »Osvoboditve«.

Ko se je seja končala, so svetovalci odšli v sprevedu do vaškega spomenika padlim ter položili vence. Župan je tu imel priložnostni govor. Pevski zbori iz Doline, Boljunca, Ricmanj in iz Boršta so ubrano zapeli nekaj žalostink. Proslave so se udeležili številni občinarji ter močna skupina Tržačanov.

ŠEMPOLAJ

Kakor je bilo pričakovati, smo za velikonočne praznike poslušali lepo cerkveno petje. Cerkevni pevski zbor se je to pot prav zares lepo izkazal. Potem ko so se pevc tri mesece požrtvovalno učili in hodili k vajam tudi petkrat na teden, so končno dosegli zaželeni cilj. »Za veliko noč se mora peti nova maša«, so dejali in to se je res zgodilo!

Koliko lepega bi se dalo pri nas narediti! Zbor sestavlja 29 večinoma mladih pevcev, le nekaj jih je starejših. Lahko bi ti pevc sestavili zbor prosvetnega društva. Kako lepo bi donela slovenska pesem iz teh mladih grl! Upamo, da se bo to tudi zgodilo.

Sedaj popravljajo naš vedno bolni vodovod. Ni dolgo tega, ko so ga napeljali, a je podoben neozdravljivemu bolniku. Na več krajih, kjer se cevi stikajo, je iz njih otekala voda, tako da so ljudje morali plačevati tudi vodo, ki je niso uporabili.

Vsi želimo, da bi ta stvar bila mojstrsko popravljena in da se ne bi več ponavljale te neljube nevšččnosti.

REPENTABOR

Prihodnjo nedeljo v dopoldanskih urah bodo odkrili na županstvu v Repentabru spominski plošči padlim za svobodo. Občinstvo je vabljen, naj se slavnosti polnoštevilno udeleži.

ZGONIK

Tudi pri nas se kakor v ostalih občinah te dni spominjamo vseh naših številnih žrtev, ki so dali življenje za svobodo in lepšo bodočnost svojega naroda. V nedeljo bodo na županstvu vzidali spominski plošči padlim junakom. Občane vabimo, naj prihite na proslavo v velikem številu.

DEVIN

Preteklo soboto sta si v župni cerkvi na Lijesi v Beneški Sloveniji obljubila večno zvestobo g. Karel Legiša iz Devina in gđc. Ema Primožič iz Hosten pri Klodiču. Ženin je sin znanega posestnika g. Karla Legiše (Kupčevega) iz Devina, nevesta pa izhaja iz zavedne Glavinove družine iz Hosten.

Po cerkvenem obredu se je začelo ženitovanjsko slavje, ki se je zaključilo v najlepšem razpoloženju v Devinu, kjer so dolgo v noč odmevali zvoki naše pesmi in vesele glasbe.

Mlademu paru želimo mnogo sreče in božjega blagoslova na novi življenjski poti.

Čestitkam se pridružuje tudi Novi list.

DROBNE VESTI

Iz Gorice

SKUPNI IZLET

Goriški turistični urad Applani pripravlja za 28. in 30. maja skupni izlet iz Gorice v Ljubljano in na Bled.

Odhod bo 28. maja ob 14. uri. Cena je 9700 lir na osebo. Za izlet se je treba prijaviti do 14. maja.

MEJA BO ZAPRTA

Obmejna policija javlja, da bodo bloki za dvolastnike na Goriškem zaprti v nedeljo 1. in v ponedeljek 2. maja.

NAGRADE ZA GNOJISCA

Deželna uprava je razpisala 420 tisoč lir nagrad za izboljšanje gnojšč. Nagrad je skupno 16, in sicer dve po 50 tisoč, 4 po 30 in 10 po 20 tisoč lir. Deležni jih bodo kmetovalci, ki zgrade nova gnojšča ali preurede stara. Pravico do nagrad imajo posestniki z največ po 5 hektarjev zemlje v dolini ali največ 10 hektarjev v hribu. Prošnjo naj narede na vzorcih, ki jih dobe pri deželni upravi ali pri Kmetijskem nadzorništvu.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kabinje 1 t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Dopisi iz Goriške

KONCERTI SLOVENSKEGA OKTETA

Gorica in lepa prestolnica našega goriškega Krasa, Doberdob, »slovenskih fantov grob«, sta doživela v soboto in nedeljo veličastne dni. Z njima so jih Slovenci na Goriškem in Tržaškem, ki so se od vsepovsod udeležili koncertov okteta. V vsej burni, skoro 40-letni zgodovinski dobi, odkar je del Slovencev prišel pod Italijo, so mogli v Gorici z dovoljenjem italijanskih oblastev prvič javno nastopiti priznani tvorci najvišje duhovne kulture, umetnosti petja, ki je po svoji naravi vsaj deloma tudi religiozne narave.

Naši sodržavljani italijanske narodnosti naj ne zamerijo, če na tem mestu ugotovimo, da se njihova duša ob tej priliki ni odprla tako v širino, kot se je naša.

Saj je naš, v svetovni javnosti priznani oktet iz Ljubljane, moral nastopiti v zakotni, mali dvoranci pri »Zlatem pajku« v bližini nekdanjega židovskega »geta«. Prireditelji niso mogli dobiti nobene večje in dostojnejše dvorane, čeprav jih ima Gorica celo vrsto. Pri tem naj še pribijemo, da smo goriški Slovenci moralno pa tudi pravno edini lastniki današnjega Ljudskega, prej Trgovskega doma, če se zadevni zakoni le količkaj pravično tolmačijo. Prav isto velja tudi za poslopje bivše Centralne posojilnice na korzu, kjer je danes lepa kino dvorana.

Kljub temu smo hvaležni oblastnikom, ki so se odzvali vabilu prirediteljev, čeprav so s tem sledili le v izobraženih krogih običajnemu taktu, zlasti ker gre za kulturne stike med dvema sosednjima narodoma. Hvale vredno je zlasti ravnanje šolskega skrbništva, ki je poslalo na koncert svojega zastopnika, kar je storil tudi kvestor, medtem ko je prefekt De Zerbi svojo odsotnost opravičil z boleznijo.

Kulturno čast naših sodržavljanov pa je zlasti rešil list Gazzettino, ki je na koncerte poslal svoje urednike ter jih edini izmed vseh italijanskih dnevnikov tudi ocenil. Zapisal je med drugim tele besede: »Uspeh koncerta je popoln in brezpogojen. Njegova izvajanja so potrdila, da je slava, ki jo uživa, plod umetniške sile in tehnične spretnosti, saj razpolaga kar s štirimi liričnimi solisti.«

Naj še poudarimo, da smo se Slovenci udeležili vseh štirih koncertov kot ena družina brez razlike na našo strankarsko razcepjenost. Kako tudi ne, saj nas je združila duhovna osnova slovenske pevske lepote, ki nas priznava odlikuje v zboru kulturnih narodov. Srčna vam hvala, možje in fantje okteta, ki nam je vaša velika žrtev in ljubezen do kulture, pesmi in naroda, svetel vzor. Na veselo svidenje!

ZLATA MAŠA

Častni kanonik msgr. Alojzij Novak bo 3. maja praznoval zlato mašo. V duhovnika je bil posvečen 3. maja 1905 v nadškofijski kapelici, kjer bo tudi daroval svojo zlato mašo. Bogoslovje je obiskoval v Gorici. Najprej je služboval v raznih duhovnijah, kar 30 let pa je bil dekan v Črničah. Nekaj časa je v goriškem bogoslovju predaval sv. pismo novega zakona namesto pok. dr. Ličena. Leta 1944 je prišel iz Črniče in bil imenovan za kanonika goriškega kapitlja. Msgr.

Novak se je živahno udeleževal tudi v kulturnem življenju svojega naroda, zlasti še v mladinskih organizacijah.

K njegovi zlati maši mu iz srca čestitamo in mu želimo obilo božjega blagoslova.

PROSLAVA 10. OBLETNICE OSVOBODITVE

Kakor drugod po Italiji so obhajali tudi v Gorici 10. obletnico osvoboditve. Občinski svet je sicer na zadnji seji zavzel nasprotno stališča in župan je na vsa usta izjavil, da bo mesto praznovalo obletnico šele leta 1957, a volja goriškega sveta ni obveljala. Gorica je praznovala že v nedeljo, toda glavni del svečanosti je bil v ponedeljek v Ločniku in drugod. V cerkvi Sv. Srca se je brala maša zadušnica za vse žrtve, ki so padle v borbi za svobodo. Naše mesto se je s posebnim odposlanstvom udeležilo velikih svečanosti v nedeljo v Genovi in v ponedeljek v Milanu. V tem odposlanstvu so bili občinska svetovalec dr. Terenzio in Bisiach ter občinski uradnik dr. Delchin. Vzeli so s seboj tudi mestno zastavo. Trg pred železniško postajo se bo odslej imenoval »Trg mučnikov za svobodo«.

IZ ŠTEVERJANA

V nedeljo smo tudi v Števerjanu praznovali 10. obletnico osvoboditve izpod fašističnega in nacističnega jarma. Pred lepim spomenikom padlim na trgu pred cerkvijo smo obhajali spomin na vse žrtve težke borbe. Naš g. župan je imel lep nagovor na občinarje, ki so se pa proslave žal udeležili v premajhnem številu. Števerjanski pevci so zapeli nekaj lepih pesmi.

Vprašanje vodovoda ni sicer še bogve kako napredovalo, a oblastva so se vendar začela za to prevažno zadevo zanimati. Deželna uprava je pred časom odposlala v vas zdravnika, da prouči na mestu vprašanje. Že pred enim letom je deželni zdravnik prepovedal ljudem piti vodo iz občinskega vodnjaka, če je prej ne skuhamo. Odredil je tudi, da se k vodnjaku postavi tablica, na kateri je pa bilo opozorilo žal le v italijanščini.

Županstvo naprošamo, naj nujne zadeve vodovoda ne zanemari, in ga pozivamo, da ne da oblastvu miru, dokler ne reši zadovoljivo tega vprašanja.

Veliko število malih posestnikov je nakupilo semenske pšenice, turščice, fižola in drugih semen ter bilo deležno precejšnjega državnega prispevka. Naši posestniki so tako prihranili nad 100 tisoč lir. Smatramo za dolžnost, da se ob tej priliki javno zahvalimo Kmetijskemu nadzorništvu, ki nam je izposlovalo to znatno državno podporo.

Tudi kmetijski sindikat se je za zadevo zanimal.

V preteklem tednu sta bili pri nas kar dve poroki. Letos je bilo v vasi že pet porok, kar je zelo razveseljivo. Lani pa smo v celem letu imeli le dve.

IZ PEVME

Hvale vredno je, da so se Pevmčani, Oslavci in Štmaverci ob proslavi 10. obletnice osvoboditve spomnili padlih v drugi svetovni vojni in vseh žrtev, ki smo jih Slovenci dali v težki borbi proti nacizmu in fašizmu. Položili so lep venec na spomenik padlih v zadnji svetovni vojni in prav tako na grobove žrtev.

Obsoditi pa moramo divjaštvo nekaterih šovinističnih pobalinov, ki gotovo niso Goričani, ker so v noči od nedelje na ponedeljek sneli venec s spomenika ter pomečkali šopek rdečih nageljnov. Prav bi bilo, da policija končno že enkrat ostro kaznuje fašistične zlikovce, ki ogrožajo ugled republike.

V četrtek, 21. aprila, sta si v naši cerkvi obljubila večno zvestobo Pavšič Benjamin in Pecorari Katarina. Ker je bila nevesta cerkvena pevka, so jima pevci med sv. mašo zapeli kot voščilo prelepo pesem »Marija skoz življenje«. Mlademu, spoštovanemu paru želimo, da bi jima bilo življenje polno božjega blagoslova in sonca!

OSLAVJE

Našo vas obiskuje, zlasti ob nedeljah, vedno več izletnikov iz Goriške, Tržaške in Furlanije. Vabi jih lepota naših Brd, oslavska okostnica in tudi okusna jedila, predvsem dobra gnjat in pristni bric. Vsi se pričujejo proti goriškemu avtobusnemu podjetju, ki doslej še ni podaljšalo vožnje avtobusa št. 8 do Oslavja, čeprav so premoški to potrebo že ponovno razložili na pristojnem mestu. Od novega leta dalje, odkar je ATA prevzela mestni avtobusni promet, vozi na Oslavje le Ribijev avtobus, ki pelje do Števerjana le nekajkrat dnevno. Do zime je bilo to še nekoliko opravičljivo, sedaj ko se je izredno povečal pritek izletnikov, je pa tako ravnanje neodpustljivo. Upravo podjetja opozarjamo, da je podaljšanje vožnje do Oslavja sedaj postalo nujno potrebno, ne le zaradi ogromnega osebnega prometa ob nedeljah, marveč tudi zavoljo gospodarskih potreb oslavskega sadjarjev in vrtnarjev. Pod Ribijevo upravo je št. 8 vedno vozila do Oslavja in ne le do Pevme!

Ko je ATA prevzela promet, je g. župan Bernardis svečano izjavil, da se vožnje ne bodo spremenile, kvečjemu izboljšale. Zato upamo, da bo nova uprava razumela potrebe turizma, še bolj pa koristi goriških občinarjev na Oslavju in nemudoma podaljšala vožnjo avtobusa.

Prepričani smo, da bosta naše zahteve upoštevali tudi mestna uprava in prefektura ter poskrbeli, da se to vprašanje čimprej zadovoljivo reši.

ŠTMAVER

Če kateri Štmaverc to nedeljo ni bil pri maši, potem v resnici ni mogel priti. Kajti kdor ni prišel iz pobožnosti, kot se spodobi, ga je gotovo prignala radovednost, kako bodo zapele nove orgle. Pravzaprav je to le harmonij, toda s svojimi 16 pojočimi registri, od najnežnejših do najmogočnejših, ki jih umetnik združuje v čudovite kombinacije, je v naši neveliki cerkvi po učinku enak polnim orglam. Vsi radostni se vaščani pristrčno zahvaljujemo svojemu nekdanjemu vikarju č. g. Srečku Rejcu iz Nabrežine, ki nam je omogočil, da smo prišli do tako odličnega harmonija.

IZ DOLA

Ljudsko šolo v Dolu obiskuje 39 otrok iz naših osmero vasi. Kljub temu pa je še vedno le enorazredna, kar pomeni velik greh proti našim otrokom. Kdor ve, kaj je enorazrednica, ki ne pozna strnjene pouka in je v njej skoro onemogočen vsak uspešen umski in moralni napredek, ta šele more

(Nadaljevanje na 6. strani)

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

IZ REZIJE

Stolovica je četrta najbolj visoko pod Kaninom ležeča vas s skalovito in nerodovitno okolico. Ker njeni prebivalci na nevhvaležnih tleh pridelajo le malo živeža, odhaja večina mož s trebuhom za kruhom po svetu. Rezijani so poznani daleč naokoli kot odlični brusarji. Komaj stolviški Rezijan konča ljudsko šolo, si opaše svojo kramo in gre z očetom ali s stricem od vasi do vasi, od mesta do mesta, do Sicilije, Dunaja, Pariza in še dalje brusit vsakovrstna hišna rezila, britve in podobno orodje. S tem delom včasih dobro zasluži in si prihrani marsikak novčič. Kljub večnemu romanju po tujini nikdar ne pozabi na svoj »dum« in če le more, se povrne domov vsaj enkrat na leto, za »veliko miso« (Vnebovzetje Matere božje) ali za praznik cerkvenega zavetnika.

Največja želja vsakega Rezijana pa je biti pokopan vsaj na domačem pokopališču; zato prekine svoje romanje, ko se bliža starost ali ko se čuti bolnega. Ako pa umre v tujini, tedaj je prava duševna potreba njegove družine ali sorodnikov, da prepeljejo njegove telesne ostanke domov.

Tak primer se je zgodil pri nas v preteklem velikem tednu. Ameriški avtomobil je

do smrti povozil stolviška brusarja, 26-letnega Darija Letica in 34-letnega Silvestra Butula, ki sta skupno kolesarila na cesti med Sacile in Pordenone. Pridrvel je avto ter butnil ob obcestni zid in se razbil. Pijani voznik se je pri tem le malo poškodoval. Žrtvi njegove pijanosti sta bila le uboga brusarja. Njuni trupli so sorodniki dali prepeljati na domače pokopališče; na dan pogreba je prišla vsa Rezija v Stolovico molit za dušo sorojakov. Naj jima da dobri Bog večni mir, ki ga na svetu nista poznala, njunim sorodnikom pa naše sožalje.

OVČJA VES

Velikonočne praznike sem preživela v Ovčji vasi. Lepa je ta vasica. Odeta je bila še s snegom in povsod je bilo praznično razpoloženje. Ponoči in podnevi so hodili po vasi čudni mladi muzikantje, ki so s svojimi velikimi drdami neusmiljeno ropotali. Ko so šli mimo cerkve, so vselej prekinili bučno ropotanje in zaigrali cerkvi v pozdrav lepo koračnico.

Na veliko soboto zvečer so bila vsa okna v vasi razsvetljena. Vsi vaščani so se udeležili procesije. Zadonela je lepa slovenska velikonočna pesem. Peli so samo starejši

ljudje. Otroci se ne učijo več verouka v materinem jeziku, zato bo počasi zamrla tudi slovenska molitev in lepa slovenska pesem v cerkvi.

Lepi so slovenski velikonočni običaji.

Dopisi iz Goriške

(Nadaljevanje s 5. strani)

pravilno oceniti pogubnost takega šolskega pouka. To velja zlasti za našo razmeroma mnogoštevilno ljudsko šolo, ki ji manjka le en otrok, da bi se po predpisih nujno morala otvoriti dva razreda. Naš primer je še toliko bolj krivičen, ker ima šola dovolj prostora za dva razreda. Današnje stanje vpije do neba, če upoštevamo še okolnost, da imamo na Goriškem lepo število brezposelnih učiteljev in učiteljic. Zato kratkomalo ne razumemo brezbriznosti Šolskega skrbništva, ki še do sedaj ni otvorilo dveh razredov, čeprav smo to potrebo že večkrat izrazili v Novem listu in drugih slovenskih časopisih ter pozivali šolsko skrbništvo in prefekturo, naj prevažno kulturno zadevo uredi tako, kakor zahtevajo slovenski starši vseh naših vasi.

To stvar omenjamo zopet enkrat ob bližnjem koncu šolskega leta. Oblastva naj uvede dvo razrednico v Dolu vsaj v prihodnjem šolskem letu.

Spomini iz starega Trsta

Med Slovenci je bilo za gardo mnogo veselja in zanimanja. Z ene strani pa je bila narodna straža potrebna, kot je pisal Bleiweis v »Novicah«, ker »v takih okolišnih začne mnogim glava goreti, da ne vedo, kaj bi počeli od veselja, ali kako bi se maščevali nad eno ali drugo rečjo.« Takih osebnih maščevanj v prevratnih dneh smo tudi sami doživeli.

V Trstu se je »narodna garda« ustanovila že 17. marca. Občina je vzela iz vojaških skladišč dva tisoč starih pušk na posodo. To so bili dolgi koli s kresilnikom na kremen, tako dolgi, da so z nasajenim bajonetom segali preko gardistove glave. Za prvo silo so zbrali in oborožili štiri bataljone. Sam škof je vojake slovesno blagoslovil in opomnil, naj ubogajo predstojnike, ki so si jih sami izbrali. Gardisti so taborili kar na velikem trgu. Vsi so bili pomešani: stari trgovci poleg mladega študenta, meščan s pometačem in okoličanom iz Brega. Na lesenih, za silo zbitih mizah, so uporabljali »menažo« in junaško pili, da so okoli stoječe mamke, ženice in neveste kar trepetale, kako hrabro se »njih moški« drže. Razen puške in jermena z nabojno torbico niso imeli »meščanski stražarji« nič vojaškega na sebi. Tudi kakšna naj bi bila njih služba in dolžnost, si niso bili natančno na jasnem. Pri procesiji za Telovo je oddelek tržaške garde nastopil v črnem fraku in — belih hlačah ter s puško na rami. Vsem se je kar imenitno zdelo.

Konec aprila so stražarji — bilo jih je štirindvajset čet — imeli že visoke čake s perjanico in z belo-rdečo kokardo ter tržaško helebardo na sredi. Obkleli so jih v rdečkaste dolge jope z bleščečimi gumbi in v sivkaste hlače z rdečimi obšivi ob strani. Ni manjkala tudi posebna godba na pihala, ki je nastopila ob vsaki priložnosti. Poveljevanje je pa bilo vse v nemščini. Prvo navdu-

šenje za te vojaške reči se je kmalu poleglo. Najprej je vlada sama začela delati ovire, ker se je bala, da ima narod orožje v rokah. Pa tudi meščani in trgovci so se naveličali stražarjenja in se vrnili k svojim opravkom. Najemali so postopače, ki so jih plačali in oblekli, da so se namesto njih šli gardiste. Počasi je število padlo na 80 mož, ki so stražili pred mestno hišo, pred vhodom v gledališče in se postavljali pri procesijah.

Leta 1851, ko je cesar spet uvedel absolutizem, so straže prepovedali. Zadnji tržaški gardist je bil neki berač, ki je še do leta 1861 hodil v uniformi, seveda vsej razcapani. Našli so ga zmrznjenega na Ponterossu. Z njim je bilo garde konec.

DUH OSTANE

Ni pa bilo konca spominov na leto 1848, ki je bilo narode razburkalo. Duh in zavest narodnih pravic sta živela. Za to so skrbela med Slovenci posebna kulturno-politična društva. Ustanavljala so se po zgledu dunajske »Slovenije« po vseh mestih in večjih trgih. Bila so zbirališča mladih slovenskih politikov in tudi učilnice, kjer so vsaj meščanski krogi gojili narodno zavest in se zanimali za jezikovne in politične pravice.

Dne 23. oktobra 1848 so tako društvo ustanovili tudi tržaški Slovenci. Sprva je nosilo ime »Slavjanski zbor«. Prve društvene prostore je imelo v Tergesteju. Za prvega predsednika je bil izvoljen Ivan Cerer. Čez nekaj mesecev se je ta prva politična organizacija tržaških Slovencev prekrstila v »Slavjansko društvo v Terstu«. Predsednik je postal pesnik Jovan Vesel-Koseski, a le do konca januarja 1849. Duša vsega delovanja je bil še vedno Cerer. Škoda, da ga je konec tistega leta pobrala kolera. »Slavjansko društvo« se je prav močno razgibalo. Štelo je 336 članov in 130 zunanjih udov po zavednih

okoliških vasa. Izdajalo je časopis »Slavjanski rodoljub«, ki se je čez čas prekrstil v »Jadranski Slavjan«.

Pomen tega društva za dvig slovenskega duha v tržaški okolici in mestu je bil prav velik. Dotlej mrtvi duhovi so se zavedli, da so tudi na tej zemlji že zdavna Slovenci. Če jih je bilo prej strah in sram to priznati, so se zdaj opogumili. V tem letu (1848) se je italijanski poslanec De Franceschi iz Rovinja peljal s pošto skozi Sežano na parlamentarno zasedanje na Dunaj. V Sežani se postiljon ustavi, da nakrmi konje. Poslanec stopi v gostilno na okrepcilo. Na mizi zagleda »Novice«. Ves jezen pokliče gostilničarja; bil je župan Mohorčič, ki ga vpraša, čemu javno drži ta list. Župan Mohorčič mu pa ponosno odvrne: »Ta dežela je slovenska in tudi v Trstu so Slovenci.«

Majhen dogodek, ki pa lepo pojasni, kako so naši predniki že pred sto leti imeli nekaj ponosnega duha v sebi. Mogoče malo več, kot ga je zdaj pri nas.

Omenjena društva so v času absolutizma ministra Bacha (1850—60) začela hirati. Prelevila so se v zabavne krožke, posebno po mestih. Na deželi so pa vstajali posamezni možaki, ki so reševali dediščino iz leta »pomladi narodova«.

Zrastel je nov rod, ki je s svežimi močmi in silami tudi na Tržaškem pletel dalje zlato nit narodovega izročila in kulture.

S tem novim rodом se začne drugo poglavje zgodovine tržaških Slovencev. Zato bom s pripovedovanjem »Spominov« prenehala. Kdor je prebiral te žalostne, a tudi vsele zgodbe starih dni, se je prav gotovo uveril, da so tržaški Slovenci od davnine na svojih tleh, a obenem »most ob Jadranu«, ki naj zbližuje in družiti dve kulturi in dva soseda. Če vam je iz teh »Spominov«, ki bodo, če Bog da učkati, izšli izpopolnjeni v knjigi, ostala ta misel, je vaš pripovedovalec dosegel svoj namen.

R. B.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Slavenski vokalni oktet

Oktet je nastopil v Gorici 23. in 24. aprila in odpel v 24 urah štiri koncerte, od teh tri v Gorici v dvorani Pri zlatem pajku, enega pa v Doberdolu, kar je že samo po sebi vredno občudovanja, priznanja in globokega spoštovanja.

Prinesel nam je celo vrsto narodnih in umetnih pesmi, različnih in pestrih po zamisli, obdelavi in vsebini. Slišali smo dela od K. Maška, A. Foersterja, E. Adamiča do Marolta, Svare in Janeza Boleta. Od Hrvatov sta bila zastopana Odak in Gotovac, od Srbov Mokranjac in Tajčević.

B. Jakac: Primicova Julija
France Prešeren ji je posvetil eno svojih najlepših pesnitev Sonetni venec.

Boljših programov za naš okus, za naše resnične potrebe si ne želimo, ker jih ni, ker nam boljših nihče ne bi mogel dati. Oketovci vedo nele kaj hočejo, ampak tudi kaj mi želimo.

Glasbeni znanstvenik, esteta in učitelj kompozicije Edvard Grell gre v oboževanju vokalne glasbe tako daleč, da godalni glasbi sploh odreka pravico do obstoja. Če bi poslušal te dni z nami ljubljanske apostole Lepote, bi se v svojih nazorih verjetno še bolj utrdil.

V svojem poslanstvu ustvarja oktet od točke do točke, od nastopa do nastopa vedno nekaj novega in ponovno prekaša samega sebe. Za tako lepo petje ne zadostuje niti odlični glas niti vse drugo, kar spada k tehnikam posameznikov in celote. Tu je potrebno nekaj več, nekaj višjega. In kaj bi to bilo? To so duhovne vrednote, ki so v popolnem nasprotju z odrskim narejenim vedenjem, z lažjo. Dragi naši oktetovci, vi ste svoje poslanstvo zares dobro izvršili, pridite spet!

ph

SREDNJEŠOLCI NASTOPAJO:

Roksi na Bazovici

Gledal sem veseloigro Roksi, ki so jo igrali v nedeljo dijaki klasične gimnazije na Bazovici. Bila je to lepa predstava, ne glede na to da je bilo še mnogo pomanjkljivosti. Izbira igre je bila posrečena. Podajanje je bilo tako, da je bila igra vsakomur razumljiva. To je najbolje dokazovalo dejstvo, da so se gledalci zabavali. Smeh in veselo ploskanje v dvorani sta bila mladim igralcem najboljša priznanje.

Ce pogledamo posamezne igralce, moramo reči, da so bila dekleta za cel razred boljša od fantov. Pohvaliti moramo prav dobro igro naivne in obenem prebrisane Roksi (Fonda Vijolica), njene komične matere (Lavra Dežjot) in njene domišljave sestre (gdč. Bekarjeva). Glavnega junaka, namreč simpatičnega ženina, je igral Marijan Slokar, ki je boljše začel kot potem nadaljeval. Drugega ženina,

ki je bolj ali manj neroden, je prav tako nekoliko nerodno zaigral dijak Vremec, očeta pa Mlač. Zlasti zadnjemu se je poznalo, da je negotov v besedilu in to je povzročilo tu pa tam majhen zastoj igre. Začetništvo se je zlasti pri fantih poznalo tudi v tem, da so le preradi gledalci v tla. Tega bi se morali na vsak način takoj otresti. Sele ko se igralec tega otrese, lahko zaigra sproščeno in prepričevalno, šele tedaj obvlada prostor na odru in v dvorani.

Igro je pripravil in vodil prof. Jože Peterlin. Njemu in mladim igralcem naše čestitke za lep uspeh pri tako lepem in narodno koristnem delu!

-fr-

KNJIZNA DELAVNOST

Po uradnih podatkih je izšlo lani v Jugoslaviji 156 izvornih del. Med temi je 25 pesniških zbirk, 37 zbirk novel, 18 romanov, 7 potpisov, 17 esejev ali kritik, 26 zbirk za mladino in 19 dram. Številni prevodi tujih del tu niso všteti. Tudi število literarnih časopisov je v Jugoslaviji precejšnje. Večina jih izhaja v Srbiji in na Hrvaškem, v Sloveniji le trije.

SRBSKA ZNANOST

Najvišji srbski znanstveni zbor »Srpska akademija nauka« je imela svoj letni občni zbor. Njen predsednik znanstvenik Belič je poročal, da šteje Akademija 41 rednih članov in 61 dopisujočih. Ti znanstveniki so izdali 156 spisov z raznih znanstvenih področij. Zavod ima tudi 25 raznih zavodov za znanstveno raziskovanje. To je res plodovito delo.

Koncert J. Bokavška in A. Bertoncija

V torek zvečer sta nastopila na odru Avditorija dva zelo mlada koncertista: Janez Bokavšek je droben, s čopom las na čelu, še v kratkih hlačah štirinajstleten gojenec nižje glasbene šole Ljubljana-Moste, kjer se uči violino pri prof. Janezu Zizmondju; Acj Bertoncij, slok petnajstletnik z veliko črno pentljo, zavezano na način bohemov, je dovršil oddelek Srednje glasbene šole pri profesorici klavirja Zorki Bradačevi.

Spored je bil pester in zahteven: skladbe, ki jih srečujemo na sporedih velikih koncertistov so se vrstile s skladbami sodobnih slovenskih skladateljev (Skerjanc, Ramovš, Sivic) in s priljubljenimi melodičnimi skladbami za manj zahtevne poslušalce. Nič začetniškega, nič skromnega ni v njuni igri: oba obvladata svoja glasbila na način, ki je spriču njune študijske stopnje kar presenetljiv. Tehnična priprava je pri obeh resna in temeljita. Oba odlikujejo nežna, poglobljena igra, fina muzikalnost, smisel za fraziranje in dinamika. Bokavšek izvablja iz svojih majhnih gosli topel, poln zvok; Bertoncij igra natančno in mehko (le mestoma bi želeli večjo silo, a vemo, da si jo bo, ko dozori, nedvomno pridobil).

Uspeh je bil odlični; občinstvo je sprejelo z navdušenim ploskanjem vsako točko sporeda.

V preteklih sezonah nam je nudila Glasbena Matica vrsto odličnih koncertov: razne skupine in številni odlični solisti so se vrstili in nam predvajali bogate komorne, simfonične in zborovske sporede. Letošnja sezona gre h koncu, ne da bi bili slišali mnogo takih koncertov. Nikomur nočemo ničesar

SVETOPISEMSKI ROMAN

Francoski pisatelj Jean Cassou (Zan Kasu) je napisal dolg roman iz zgodb sv. pisma. V njem opisuje življenje Lazarja, njegovo obujenje v življenje in kako se je Lazarju zdelo, ko je prišel drugič na svet.

očitati. Če ni Glasbenj Maticj uspelo pripraviti tudi letos dobre koncertne sezone, ima za to gotovo svoje opravičljive razloge. Tudi z najboljšo voljo upoštevamo vse težave in zapreke, s katerimi se mora boriti ta glasbena ustanova. Na tem mestu hočemo le izreči upanje, da bodo tako oblastva kakor tudi odločujoči glasbeni krogi v bodoče prispevali k večjemu razmahu našega glasbenega življenja v Trstu.

Alojz Kumer

VZGOJNI KOTIČEK

Glasbena strast

Ze od nekada so ljudje ljubili glasbo. Kdo bi se temu čudil! Saj je tako čudovito lepa, da si človek ne more zamisliti življenja brez nje. Spremlja te od zibelke do groba v vseh veselih in žalostnih trenutkih. Le poglejte n. pr. nevesto, kako smehljajoča in polna pričakovanja stopa k poročenemu oltarju ob zvočnih slavnostnih koračnicah! Ali kako te z druge strani pretresa dušo pesem žalostinke, ko stojiš ob odprtem grobu...

Da, glasba je lepa in plemeniti človeka. Toda gorje, kadar se sprevrže v strast! Ali pa je to sploh mogoče? O, pa še kako! Poglejte, naš sosed si je nabavil na obroke nov šestcevni radio s silno močnim zvočnikom. Nikdar si nisem mislil, da ima kaj smisla za glasbo. Sedaj sem pa spoznal, da je izredno muzikaličen. Od jutra do pozne noči je muzika pri hiši. Ze prvi večer so zveneli po ulici maršji (koračnice), žvrgolele primadone milanske skale in bučali orkestri newyorške metropolitanske opere! Zjutraj ob šestih pa je bila budnica. Sosed je v pidžami odprl okno in se predal svoji glasbeni strasti. Ulica je pela, igrala, zvenela... Sosed pa užival, da je bilo joj!

Ljudje so na pol v spanju, skremženih in kislih obrazov odpirali okna, godrnjali, kleli in besni pogledi so švigali proti muzikalni hiši. Naš prijatelj pa se je prijetno smehljaj. Pozornost ulice ga je še bolj opogumila. Ce ga čez dan slučajno ni bilo domov in so bili sosede prikrajšani za glasbeni užitek, si je pa ponoči, ko se je »okrogela« vrnil iz gostilne, tem močneje privil priljubljeno glasbilo.

Sledile so pritožbe od vseh strani. Nič! Opozorila in grožnje od vseh strani. Nič! Nato pa je prišla na vrsto tožba zaradi kaljenja nočnega miru.

Toda naš sosed si je znal pomagati. Obrok za radio že tako ni plačal, zato si je mislil: prodajmo ga! Neko jutro je še zadnjikrat preizkusil njegovo jakost nato pa hajd z njim v zastavljajnico.

Sosede so imeli mir, on pa je poceni in na lahek način prišel do denarja.

Radio je lepa, a tudi strašna zadeva. Kadar ima svoje muhe, se spremeni v kazen božjo in je nekaka peklenska iznajdba. Takrat postane s pokanjem, bobnanjem in cviljenjem prava besneča fronta.

Človek božji, pomisli, da imajo ljudje poleg skrbi tudi živce...

Ne vdajaj se glasbeni strasti!

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, kralj džungle

št. 10

Tarzan je stopil z eno nogo na sovražnikovo truplo, vzdignil lepi obraz proti mesecu in zagnal najstrašnejši krik, ki ga je bilo kdaj začulo dekletovo uho. Ko je peklenški vrisk utihnil, je vsa trepetala od groze. Pa ne, da bi zblaznel?

Tedaj je Tarzan pogledal prestrašeno dekle in se ji nasmehnil: »Tvoje dejanje je nezaslišno.« je rekla, »in krik ni bil človeški!« A mož iz džungle ji ni ničesar pojasnil. Ob nekem potočku sta našla kobja in brez nezgode prijahala v dekletovo vas.

Arabka je povedala očetu svoj doživljaj. Vsi so Tarzana občudovali in so ga celo hoteli sprejeti za člana rodu. Teden dni je ostal pri njih kot častni gost. Nato se je težko poslovil od dekleta in njenih ljudi ter odjahal dalje.

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved. -MAXON-

Ko se je Tarzan vrnil v Bu Saado, so ga častniki pristrčno pozdravili. Cudili so se, da je ostal živ in zdrav. Iz Pariza je prišlo povelje, naj se nemudoma odpelje v Capetown. Pred odhodom pa je želel še nekaj opraviti v šejkovi vasi.

Tarzan je zavil z ozke ulice na majave stopnice. Skozi razsvetljeno okno je zagledal dva moža... Eden izmed njiju je izročil drugemu prav tedaj nekakšne papirje. Nato je odšel iz sobe. Tarzan je tiho odprl vrata in zagledal pred seboj Mascalconija.

Podlež je pobedel, ko je zagledal Tarzana. Skočil je pokoncu. Mož iz džungle je planil nađenj, ga stisnil za vrat, da je takoj izgubil zavest. Tarzan mu je odvzel papirje, ki so bili ukradene državne listine. Končno se je vkrcal za Capetown.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

Tedaj so se jeli umikati tudi zidovi moje spalnice, da sem se nazadnje držal postelje, ki se je bila zmanjšala do velikosti postelje za lutko, ki je bila v sredi sobe, velike ko Trafalgar Square! Onole okno tam je bilo tako daleč od mene, da sem ga komaj razločil, vendar pa sem še lahko odkril nekega Kitajca — lastnika zlobnega rumenega lica — ki je plezal skozenj. Še eden je potem šel za njim, ki je bil neznansko velik, da, ko sta prihajala proti meni (kar je trajalo po mojem mnenju kake pol ure, tako ogromna se mi je zdela ta soba), se mi je zdel drugi Kitajec, da je nad menoj zrasel do višine ciprese.

Pogledal sem kvišku v njegovo lice — njegovo prekleto golo-brado, plešasto obličje. M. Smith, kakor dolgo bom živel, nikoli ne bom pozabil snočnjega lica. Tisto koničasto brado, velikansko čelo in oči — tiste velike zelene oči —! « Tresel se je kot v mrzlici in pomenljivo sem pogledal Smitha. Nadzornik Weymouth si je vlekel brke in čudno ga je bilo pogledati z njegovimi mešanimi izrazi neverjetnosti in radovednosti.

»Pretakanje moje krvi,« je nadaljeval West, »se mi je zdelo, mi raznese telo. Soba se je razširjala in potem spet krčila. Včasih me je strop tiščal ob čelo in Kitajca — včasih se mi je prikazalo, ko da jih je dvajset — sta se spremenila v pritlikavca; že naslednji hip pa je strop spet švignil v višino strehe kake stolnice.

»Ali bedim, sem zašepetal, ali sanjam?« Moj šepet se je šumče razlegal okrog in odmeval od vseh zidov ter se zgubljal v senčnih daljavah tam zgoraj pod nevidno streho.

»Vi sanjate.« Bil je Kitajec, ki me je tako ogovoril, in besede so uporabile neizmeren čas, da so bile izgovorjene. Vendar po svoji želji lahko spremenim resničnost v duhovnost. Gospodje, mislim, da tistih nenavadnih besed nisem mogel sanjati.

In potem je uprl zelene oči — tiste sijče, zelene oči vame. Nisem se mogel ganiti. Tako mi je bilo, ko da vlečejo iz mene nekaj življenjskega — ko da mi jemljejo zadnjo kapljo umske sile. Tedaj je vsa pošastna soba postala zelena in čutil sem, da sem se stopil z zelenostjo.

Vidim, kaj si mislite. Tudi jaz sem v svojih blodnjah — če so to bile blodnje — mislil isto. Zdaj pa pride višek mojega doživljenja — mojega privida — ali kako bi to imenoval. Videl sem besede, ki so prihajale iz mojih ust!«

Nadzornik Weymouth je obzirno zakašljajal. Smith je zavil k njemu.

TEDENSKI KOLEDARČEK

29. aprila, petek: Robert, Tankoslav
 30. aprila, sobota: Katarina, Samorad
 1. maja, nedelja: 3. povelj., Filip in Jakob
 2. maja, ponedeljek: Stanazij, Zivana
 3. maja, torek: Najdba sv. križa, Sončarica
 4. maja, sredo: Florijan, Valhun
 5. maja, četrtek: Pij V., papež Desirad
 6. maja, petek: Janez, Zdemir
 7. maja, sobota: Stanislav, Prisposlav

VALUTA — TUJ DENAR

Dne, 27. aprila si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	624—628	lir
avstrijski šiling	23,50—24,50	lir
100 francoskih frankov	165—167	lir
100 dinarjev	83—88	lir
nemško marko	147—148	lir
pesos	20—23	lir
švicarski frank	146—147	lir
zlato	715—717	lir
napoleon	4175—4275	lir

RADIO TRST A

Nedelja, 1. maja ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz tržaške stolnice; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.00 Prvomajski nagovori sindikalnih predstavnikov; 13.15 Glasba po željah; 15.00 Malo za šalo — malo za res; 16.00 Radijski oder: Silone; Fontamara; 18.00 Brahms: Koncert za violino v D-duru; 19.00 Naši književniki pred mikrofonom; 20.30 Gounod: Romeo in Julija, opera v 4 dej.

Ponedeljek, 2. maja ob: 13.00 Ženski pevski duet; 14.00 Lahke melodije igra pianist Franco Russo; 18.00 Dva slavna Bachova koncerta; 19.00 Mamica pripoveduje; 20.10 Kvartet Lisinsky iz Zagreba.

Torek, 3. maja ob: 13.00 Glasba po željah; 14.00 Jose Iturbi; 19.00 Radijska univerza: Elektroni na delu; 20.05 Slovenski kvinteti in zbori; 20.30 Radijski oder: Lelli; Pri sestrah Kadar.

Sreda, 4. maja ob: 13.30 Lahke motive igra duo Harris-Primani; 18.00 Delius: Koncert za violino in orkester; 18.30 Z začarane police; Cudoviti petelin; 19.00 Zdravniški vedež; 20.30 Predavanje: Stara in nova diplomacija; 20.45 Poje tercet Metalček; 21.30 Pierné: Otroška križarska vojna, opera v 4 dej.

Četrtek, 5. maja ob: 12.00 Predavanje: Potovanje po Italiji; 14.00 Dinu Lipatti; 19.00 Radijska univerza: Carnelutti: Drama nesloge; 20.30 Dramatizirana zgodba: Bledi jezdec na sivem konju; 22.00 Glasbeno predavanje; 22.30 Gershwinove skladbe.

Petek, 6. maja ob: 13.00 Glasba po željah; 14.00 Tito Schipa; 18.30 Debelli: Milanček bi rad postal delavec; 19.00 Sola in vzgoja; 20.30 Tržaški kulturni razgledi; 21.15 Književnost in umetnost; 22.00 Beethoven: Simfonija št. 3.

Sobota, 7. maja ob: 12.00 Naše povrtine in zdravje; 13.00 Operni dueti, kvarteti in zbori; 15.30 Pogovor z ženo; 16.00 Lahke melodije igra salonski orkester Pacchiori; 16.45 Domači odmevi; 18.40 Duet Pertot-Kos; 19.0 Radijska univerza: Polj: Suženstvo starega Rima; 21.00 Malo za šalo — malo za res.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 104: Na podlagi vašega navodila sem poskusil razkužiti vrt proti bramorjem s sredstvom »geodrina«, katerega sem raztrosil vrhu prekopane zemlje, ko je bila še v grudah, in potem sem jo poravnal z železnimi grabljami. Medtem ko sem v prejšnjih letih našel bramorje le v zemlji — na vrhu sem ugotovil le njihove rove — jih letos najdem zelo mnogo vrhu zemlje v omamljenem stanju. Poberem jih in uničim. Vprašam, ali geodrin bramorje samo omami ali jih tudi umori?

Odgovor: Kdo ima lepšo priliko o tem se prepričaj kot vi sami? Denite omamljenega bramorja v primerno posodo, iz katere ne more uteči, in tedaj boste videli, ali bo zopet oživel ali pa bo crknil. Geodrin je za bramorje in vse živali v zemlji (strune, gliste, črve itd.) zelo hud strup. Od geodrina omamljeni bramorji gotovo v kratkem poginejo!

Vprašanje št. 105: Kako naj si razlagamo pojav, da se v zadnjih letih vedno več ljudi peča z vzrejo kanarčkov, papig in drugih ptičev ter lepotečnih ribic?

Odgovor: Gospodarski, to je pridobitni razlogi gotovo ne navajajo ljudi ki reji teh ljubkih živalic, saj stane precej denarja nabava živalic, njih bivališč in prehrane. Zato si moramo pojav razlagati samo iz podzavestne želje po duševni pomiritvi. Moderna doba pozna sicer mnogo pripomočkov za zabavo, a ni skoraj nobenega, ki bi nas istočasno ne utrujal (kino, avto, radio itd.). Če pa opazujete ljubke ribice in poslušate lepo ptičje žvrgolenje, nehote pozabite na tegobe življenja, duša se sprosti in počiva, odpočijejo se naši živci. Poleg tega gre tudi za prirojeno željo po posnemanju: Če ima ribice sosedov Jurko, zakaj bi jih ne imela tudi naša Metka? ?

Vprašanje št. 106: Oblastva vedno strože nadzoruje mleko, ki ga prinašajo v mesto zasebni mlekarji. Kupil sem si neko pripravo (lattedensimetro), a najbrž ga ne znam pravilno uporabljati. Kako se z njo določi, ali je mleko pristno?

Odgovor: Vaši pripravi pravimo po slovensko »gostomer«, ker z njo določimo gostoto mleka ali nje-

govo specifično težo. Navadno so na steklu napisane številke od 10 do 40. Te številke morate razumeti takole: liter vode tehtá 1.000 gramov, liter pristnega mleka pa 1.033. Če dolijete mleku vode — primeste lažje snovi — bo dobljeno mleko tehtalo manj kot 1.033 gramov. Čim več vode dolijete, tem bolj se približujete teži vode. Če ne dolijete vode, a mleko posnamete, to je odzimate lažji del, ki se nahaja vrhu mleka, bo liter ostalega kazal več kot 1.033 gramov. Eno in drugo lahko ugotovite z gostomerom, le da sta na njem prvi dve številki izpušeni in zato ni tam zapisano 1.033, temveč samo 33. Če torej prilijete vode, boste čitali na gostomeru manjšo številko od 33, če pa vode ne dolijete, pač pa mleko posnamete, bo gostomer kazal višjo številko. Z gostomerom torej lahko določite, ali je bila mleku dolita voda in ali je bilo posneto. Ugotoviti morate pa samo eno potvorbo in ne obeh hkrati. Gostomer namreč popolnoma odpove, če je bilo mleko posneto in mu je bila istočasno dolita še voda, torej če je bila dvakrat sleparija. V tem primeru so potrebne druge priprave, s katerimi določimo toľščo mleka. Te priprave pa so drage in stanejo več tisočakov.

Izdaja Konzorcij Novega Ista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477**SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE**
za Tržaško ozemlje

PRIREDI:

V SOBOTO, 30. APRILA OB 20.30 V BORSTU

komedijo Jana de Hartoga
SOPOTNIKA

V TOREK, 3. MAJA OB 20.30 V NABREZINI

komedijo Jana de Hartoga
SOPOTNIKAV ČETRTEK, 5. MAJA V KINO DVORANI
V SKEDNJU OB 15.30 KRSTNO PREDSTAVO

OB 18.30 PONOVIITEV

mladinske igre Oskarja Wuchnorja

Pastirček Peter in kralj Briljantin

»Nadzornik, vem, da tega ne poznajo vaša izkustva,« mu je dejal, »toda izjava Mr. Norrisa Westa me prav nič ne preseneča. Vem, od kod je izviral ta občutek.«

Weymouth je neverno strmel, tačas sem že tudi jaz začel nejasno zaznavati resnico.

»Kako sem videl kak z v o k, nočem poskušati razlagati; čisto preprosto vam povem, da sem ga videl. Vedel sem nekako, da sem se samemu sebi izneveril — in da sem nekaj izdal.«

»Izdali ste tajnost o sestavi ključavnice!« je rezko posegel vmes Smith.

»Eh!« je zastokal Weymouth.

Toda West je hripavo nadaljeval:

»Vprav, preden me je spet zajela praznina, se mi je pred očmi zablislilo ime Bayard Taylor.«

»Razumem!« sem zakričal. »Razumem! Meni se je pojavilo neko drugo ime, Mr. West — ime nekega Francoza, ime Moreau.«

»Ti si rešil zagonetko,« je rekel Smith. »Bilo je čisto naravno, da je Mr. West mislil na ameriškega potnika Bayarda Taylorja, dasi je seveda Moreaujeva knjiga čisto znanstvena. Bržkone je ni nikoli čital.«

»Boril sem se proti omami, ki me je nadvladovala,« je nadaljeval West, »in se trudil, da bi malce znano ime spravil v kako zvezo s pošastnimi rečmi, med katerimi sem se kretal. Spet se mi je zdelo, da je bila soba prazna. Odpravil sem se v vežo k telefonu. Komaj da sem vlek el noge za seboj. Zdelo se mi je, da sem rabil pol ure do telefona. Spomnim se, da sem poklical Scotland Yard, in odtlej pa ničesar več.«

Nastal je kratek, napet odmor. Bil sem v precejšnji zadregi; toda nadzornik Weymouth je imel, odkrito povedano, Westa za blaznega. Smith je zadaj s sklenjenimi rokami gledali skozi okno.

»Andaman — drugi, je dejal nenadoma. »Weymouth, kdaj odpelje prvi vlak v Tilbury?«

»Pet in dvajset dve od Fenchurch Streete,« je odgovoril takoj mož iz Scotland Yarda.

»Prepozno!« se je zadr l moj prijatelj. »Skočite hitro v kak taksi in poiščite takoj dva zanesljiva moža, da odpotujeta na Kitajsko! Potem najemite poseben vlak do Tilburyja, ki naj odpelje čez pet in dvajset minut! Naročite še drugemu taksiju, naj čaka zunaj name!«

Weymouth je bil ves osupel, toda Smithov glas je bil ukazujoč. Nadzornik je urno odšel,

Strmel sem v Smitha, ker nisem razumel, kaj ga je napotilo do tako nenavadnega ukrepa.

»Mr. West, zdaj, ko lahko bistro razmislite,« mu je dejal, »na kaj vas ta pripetljaj spominja? Zmote glede presojanja časa; misel, da ste videli zvoke; prikazen, da se je soba izmenoma večala in manjšala; vaš izbruh v smeh in spomin na ime Bayard Taylor. Ker očitno poznate njegovo delo 'Dežela Saracenov' — menim, da bi vam znaki tistega napada morali biti znani.«

Norris West si je pritisnil roke na očitno razbolelo glavo.

»Taylorjeva knjiga,« je dejal topo. »Da!... Vem, česa so me moji možgani hoteli spomniti — Taylorjev opis o njegovih izkustvih s hašišem, Mr. Smith, nekdo me je s hašišem omamil.«

(Nadaljevanje)